

İLETİŞİMDE YALAN VE KUR'AN

Ali TAŞTEKİN*

Özet

Yaratıcı, kullarının dili doğru kullanmalarını ve konuşma becerilerini geliştirerek sağlam iletişim kurmalarını istemektedir. Özellikle yalansız, hilesiz, kırıncı olmayan bir üslubun tercih edilmesini öğütlemektedir. Kur'an'da dil ile ilgili kavramlar arasında sıfat olarak "kâfir"den sonra "doğru" ibaresi (58 ayette 59 kez) en çok tekrar edilmektedir. Adeta doğru olmayanların kâfir olma riskinin yüksek olduğuna dikkat çekilmektedir. Konuşma becerisi ile ilgili ibarelerin tekrarında birinci sırayı "yalan" almakta, bütün kötülüklerin anasının bu davranış olduğu vurgulanmaktadır. İncelediğimiz Kur'an mealindeki ayetleri temel aldığımızda, iletişimle ilgili olarak geçiş frekansı en yüksek birinci ibare "de ki", ikinci ibare ise "yalan"dır. Sure bazında ise "yalan" birinci sırada gelmektedir. En çok (79 farklı) surede ve 278 ayette kullanılan bu kelime toplam 290 kez geçmektedir. Bu çalışmada, Türkçe Kur'an mealinde geçen dil ve iletişim ifadeleri dikkate alınarak "yalan" ibaresinin geçiş frekansına göre Kur'an dilinde iletişimin yeri ve yalan ibaresinin kullanım biçimleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dil, iletişim, Kur'an, yalan

*Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Arel Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

LIE IN COMMUNICATION AND THE QURAN

Ali TAŞTEKİN*

Abstract

The Creator wants his servants to use the language correctly and to communicate firmly by improving their speaking skills. In particular, He advises giving preference to an honest, genuine, non-offensive style. Among the concepts related to language in the Qur'an, as an adjective, the phrase "true" ["doğru" in Turkish] (59 times in 58 verses) is the most repeated after "infidel" ["kâfir" in Turkish]. It is almost noted that the risk of being an infidel is high for those who are not true. The word "lie" ["yalan" in Turkish] takes the first place in the repetition of the words related to speech skills, and it is emphasized that this behavior is the mother of all evil. Based on the verses in the Qur'an translation we examined, the most frequently used word in relation to communication is "say" ["de ki" in Turkish], and the second is "lie" ["yalan" in Turkish]. On the basis of the surahs, "lie" ["yalan" in Turkish] holds the first place. Being used 290 times in total, this word is used in the most number of surahs (79 different surahs) as well as in 278 verses. In this study, taking the language and communication expressions in Turkish Qur'an into account, the place of communication in the language of the Qur'an and the usage of the phrase lie is determined according to the usage frequency of the phrase "lie" ["yalan" in Turkish].

Keywords: Communication, language, lie, Quran

**Dr., İstanbul Arel University Faculty of Science and Letters, Department of Turkish Language and Literature*

İLETİŞİMDE YALAN VE KUR'AN

GİRİŞ

Yalan, gerçekte olmayan şey, gerçeğe aykırı söz anlamına gelmektedir. “Kizb, dūrûg, lâf u güzâf”, boş söz, yalan anlamına geldiği gibi, “galat, kıl ü kâl, gıybet, iftira, palavra” gibi kelimeler çoğu zaman içinde yalan veya abartma bulunan kavramları çağrıştırır. “Sahte, taklit, gaflet, bâtil, âl, reng, nakş, sözde, gûyâ, sanki” kelimeleri de yalanla ilgili bir durumu veya gerçek olmayan bir hali anlatmak için kullanılır. “Ölçüsüz atmak, kıvırmak, tek ayaküstünde kırk yalan söylemek, yalana şerbetli olmak, yalanını yakalamak, yalanını yüzüne vurmak, sözünde durmamak, lafiyla eğlenmek vb.” yalanı doğrudan kasteden deyimlerdir. “Aldamak, aldanmak, aldatmak, boş yere inanmak, avunmak, eğlenmek, oyalanmak, sanmak, kanmak, kandırmak, kandırılmak” ise yalanı dolaylı olarak tanımlayan fiillerdir. “Arefe günü yalan söyleyenin bayramda yüzü kara çıkar.”, “Çok laf yalansız olmaz.”, “Yalancının mumu yatsıya kadar yanar.” atasözleri de yalanı konu alır. “Yalan çıkmak”, bir vaadin veya umudun gerçekleşmemesi; “yalan olmak”, yaşanmış olayın veya var olan bir şeyin hiç olmamış gibi izlerinin silinmesi; “yalan etmek”, başkasına bağlı olan bir tasarının gerçekleşmemesi; “birinin yalancısı olmak”, dolaylı olarak yalanı nakletmek anlamlarında kullanılır. (Karaköse 2014: 128)

“Hayatın akışı içerisinde üç yerde yalan söylenebileceği, bunların küsleri barıştırmak, savaşı ve karı koca arasındaki konuşmalar olduğu şeklinde yaygın bir düşünce hem halk arasında yayılmış, hem de hadis literatüründe çeşitli kaynaklarda farklı rivayet formatlarında nakledilmiştir. Bu bilgi aslen Allah Resûlü’ne (sav) ait sahih bir hadis olan “Yalancı, insanların arasını düzelterek iyi sözleri taşıyan ve iyi sözleri söyleyen kişi değildir” ifadesi üzerine sonraki dönemde raviler tarafından yapılmış bir yorumdan öteye geçmemektedir. Bu hadisin ‘küsleri barıştırmak için yalan söylemek caizdir’ anlamına gelmeyeceği” açıktır. Böyle bir hadisin olmadığı “belirtilen muhtevayı hadis zanneden geniş toplum kitlelerine anlatılmalı,

bu muhtevayı Allah Resûlü'ne (sav) izafe edip yakıştırmamanın ve insanların bilhassa evde eşlerine herhangi bir gerekçeyle yalan söylemesinin ağır bir dini sorumluluk olduğu öğretilmelidir. Fakat öğretmenlerin sınıfta, vaizlerin kürsüde, anne babaların evlerde yalan konusunda takındıkları tutum ve benimsedikleri söylem, maalesef halen bu dürüstlük çizgisinin oldukça dışında seyretmektedir." (Ürkmez 2012: 25, 26).

Toplumun yalanı renklerle derecelendirerek bazı yalanları makul sayması nesiller ve bireyler arasındaki güven duygusunu aşındırmakta, yalan söylemek adeta özendirilmektedir. Oysaki "yalan söylemek İslâm ahlâkının dışladığı en temel etik suçlar arasında yer almaktadır. Kur'an-ı Kerim'in açık ayetleri ve bizzat Resulullah'ın (sav) sünnetindeki uygulama örnekleri ortada iken, sözgelimi karı koca arasında yalana herhangi bir tarzda kapı aralamak, sosyal boyutuyla da ciddi bir yanlışlığı yerleştirmek ve tecviz etmek anlamına gelecektir." (Ürkmez 2012: 26).

Günümüzde dünyanın muhtelif bölgelerinde hemen her gün binlerce Müslüman katlediliyor. Ne yazık ki öldürenlerin çoğu yine Müslüman. Müslümanları yine Müslüman eliyle katleden görünmez silahın aslında, "din kardeşi" oldukları ifade edilen kişi ve grupların iletişim kopukluğu ile "dillerini eğip bükerek" yalan söyleme davranışları olduğu değerlendirilmektedir.

Ayrıca Müslümanların genelde kendi aralarında olduğu gibi Allah ile de sağlam bir iletişim kuramadıkları, bu nedenle ayetleri yanlış anlayıp, kendi çıkarlarına göre yorumladıkları, hatta peygamberimize atfettikleri uydurma hadislerle toplumsal barışı yaraladıkları düşünülmektedir. "Dillerinizin yalan yere nitelendirmesi dolayısıyla şuna helal, buna haram demeyin. Çünkü Allah'a karşı yalan uydurmuş olursunuz. Şüphesiz Allah'a karşı yalan uyduranlar kurtuluşa ermezler."¹ (Dorman 2016: 84).

Ana hatlarıyla dili, taraflar arasında anlamlı bir ilişki kurmaya yarayan iletişim kaynağı olarak tanımlamak mümkündür (TDK 1998: 526), (MEB 1995: 655-656). Olay, olgu, nesne ve varlıklara bağlı olarak farklı dil çeşitleri geliştirilmiştir. Bunlardan biri de din dilidir (Koç 1998: 22-25). Din

dilinin tanımında, bu dilin genel dil kuramı içerisindeki konumu ve diğer dil çeşitleriyle olan ilişkileri hakkındaki tartışmalar, önemli ölçüde belirleyici olmuştur (Yavuz 2006: 100).

İslâm dini, kendini bütün insanlığa Kur'an diliyle takdim etmektedir. Bu nedenle İslâm'ın doğru anlaşılması Kur'an-ı Kerim'in doğru algılanmasıyla mümkündür. Kur'an'ın en doğru bir biçimde anlaşılması ve günlük hayatta uygulanabilmesi için Kur'an'da geçen temel kavramların ne anlamda ve ne maksatla kullanıldığının bilinmesi gerekmektedir.

Yüce Allah, insanlara bir nimet olarak vermiş olduğu konuşma ve yazma yeteneğini faydalı ve iyi yolda kullanmalarını istemiş ve kötü sözü, çirkin ifadeyi yasaklamıştır (Ertuğrul 2004: 157). Kur'an-ı Kerim'e bakıldığında, Allah ile yaratılmışlar arasındaki iletişimin, üç varlık türü ile Allah arasında gerçekleştiği görülür. Bunlar; manevî (ruhanî) varlıklar (melekler, cinler ve şeytanlar), insanlar ve diğer yaratılmışlar (hayvanlar, cansız varlıklar) olarak belirtilmiştir (Certel 2008: 141).

Kur'an dilinde, dilbilim kural ve mantığı açısından çelişkili, şüpheli ve anlaşılmaz olan hiçbir unsurun barınması düşünülemez. Bu açıdan Kur'an dilinin anlaşılabilirliği ve yorumlanabilirliği tartışmaları ile onun ne derece hakikati temsil edip etmediği iddiaları arasında yakın bir ilgi olduğundan bahsedebiliriz. (Çağlayan 2014: 50).

Vahyin doğru anlaşılması için "kelimelerin etimolojisini, Arap dil felsefesini, cümle yapısını ve mantığını bilmek gerekir (Rahman 1996: 226). Çünkü "Kur'an'ın ortaya koyduğu interaktif iletişim süreci, kaynağı Allah, hedefi başta insan olmak üzere bütün varlıktır. Bu iletişim sürecinde mesaj kaynağı Allah, vasıtası Cebrail, alıcılar ise Peygamberler ve insanlardır. Bu süreçte iletişim, sözel veya sözel olmayan unsurlarla gerçekleşmektedir." (Gümrükçüoğlu 2013: 858).

"İnsanın gerek kendi varlık gurubuyla gerekse kendi dışındaki varlık guruplarıyla olan iletişim düzeni, çok yönlülük esasına dayanır. Bu iletişim alanlarıyla, sağlıklı bir ilişki ve iletişim kurmak, ancak insanın Yaratanı ile

olumlu bir iletişim sürecini gerçekleştirmesine bağlıdır. Dolayısıyla İlahî vahyin amacı, insan kabiliyetlerini en üst seviyede geliştirerek, onu üstün varlık bilincine ulaştırmaktır.” (Gümrükçüoğlu 2013: 859). Yaratana olumlu iletişim süreci, Kur’an’ın doğru anlaşılması ile başlar.

En basit bir söz bile niyeti ele verir. Özü, sözü doğru; içi, dışı bir olanın; duygular gözünde, düşünceler yüzünde dalgalanır. Aldatan aldanır, kızan kızarır. “Yalancının mumu yatsıya kadar yanar”. Elimizin ayağımıza dolanmaması, itibarımızın sarsılmaması için “ağzımızdan çıkan kulağımızın duyması” gerekir. “Yalanın binası olmaz” diyor atalarımız.

Bazı insanlar “Kendilerinin hoşlarına gitmeyen şeyleri Allah'a isnat ediyorlar. En güzel sonucun kendilerinin olduğunu anlatan dilleri de yalanın örneğini veriyor. Hiç şüphesiz onlar için sadece ateş vardır ve onlar, (ateşe) terk olunacaklar.”² “Allah, şu iki kişiyi de misal verir: Onlardan biri dilsizdir, hiçbir şey beceremez ve efendisinin üstüne bir yükür. Onu nereye gönderse bir hayır getiremez. Şimdi, bu adamla, doğru yolda yürüyerek adaleti emreden kimse eşit olur mu?”³ Tabii ki olmaz.

İftira ağırdır ve ortadan kaldırılması ağır bedeller gerektirir. Bir sözü söylemek kolay, onu geri döndürmek imkânsızdır. Onun için kırk düşünüp bir söylemek önerilmektedir. İftira atmak kadar insanlığa zarar veren, toplumsal huzuru zedeleyen, güven duygusunu yok eden başka bir kötü davranış yok gibidir. “Çünkü siz bu iftirayı, dilden dile birbirinize aktarıyor, hakkında bilgi sahibi olmadığınız şeyi ağızlarınızda geveleyip duruyorsunuz. Bunun önemsiz olduğunu sanıyorsunuz. Hâlbuki bu, Allah katında çok büyük (bir suç) tur.”⁴ Hiçbir suç cezasız kalmaz.

Kur’an’ın dil ve edebiyat hususiyetleri, orijinal dili olan Arapça metin üzerinden uzun yıllar boyunca çeşitli vesilelerle incelenmiş, ciltler dolusu tespit ve yorumlar yapılmıştır. Bu çalışmada, farklı dillerde yazılmış yüzlerce meali ve yapılmış bir o kadar da tefsiri bulunan İlahî Kelam’ın Türkçe

² Nahl 16/62

³ Nahl 16/76

⁴ Nur 24/15

meallerinden birini dikkate alarak “yalan” ibaresi üzerinden dil incelemesi yaptık.⁵

İncelemede alınan metnin imlâsına sadık kaldık. Ayetler tespit edilirken, ayet sonunda ayrıca içinde ayetin ait olduğu surenin adı ve ayet numarası verilmiştir. Ayet içinde yazarın ayrıca içinde yaptığı ilaveler aynen bırakılmıştır. Bu ilavelerde dille ilgili ibare varsa onlar da istatistiksel değerlendirmelere katılmıştır. Örneğin Taha suresinin 26. ayeti şu şekilde verilmiştir:

“(Resulüm! Kâfirlerin seni yalanlamalarına) şaşıyorsan,”⁶. Bu ayetteki (Resulüm! Kâfirlerin seni yalanlamalarına) ifadesi meal yazarına aittir. Yazara ait ifadeler de incelemeye dâhil edilmiştir. Tarafımızdan ilave yorum ve açıklama yapılmayan metinlerde ayet ve ibareler tırnak içinde yazılmamıştır. Oluşturulan bu tür metinlerde, ayrıca içinde sure adı ve ayet numarası verilmekle yetinilmiştir.

Bazı uzun ayetlerin tamamını incelemeye almak yerine “yalan” ile ilgili ibarenin bulunduğu cümle veya gerekli ibarelerin alınması tercih edilmiştir. Örneğin “(peygamberleri) yalanlayanların sonunun nasıl olduğuna bakın!”⁷ ibaresi alınmış, ayetin başındaki bölüme bu incelemede yer verilmemiştir.

İnceleme

Türklerin İslamiyet’in etkisine girdikten sonraki ilk eserlerinde “yalan” ile ilgili aşağıdaki örnekler ilgi çekmektedir:

Kutadgu Bilig’de;

“Kişide yavuzrakı yalğan bolur

Yavuzda yavuz va’de kıygan bolur.”

(Kişide daha kötüsü yalandır. Kötüden kötüsü de sözünde durmamaktır.)

⁵ Diyanet meali esas alınmıştır. <http://www.atib16.at/Kuran-i Kerim.pdf>, Erişim tarihi: 03.04.2018

⁶ Rad 13/5

⁷ Enam 6/11

denilerek çok önemli bir ahlak dersi verilmektedir.

“Atabetü'l-Hakayık'ta da yalan, yiyeceklerden soğana ve hastalıklardan vereme benzetilir. Birinci benzetme cemiyete verdiği rahatsızlığı, ikinci benzetme yalan söyleyen kişiye verdiği rahatsızlığı anlatmaktadır.

Köni söz asel teg bu yalğan basal

Basal yip acıtma ağız yi asel

Bu yalğan söz ig teg köni söz şifâ,, (s. 53/161-164).

(Doğru söz bal, yalan söz soğan gibidir. Soğan yiyip ağzını acıtma, bal ye. Bu yalan söz verem, doğru söz şifa gibidir.)

Divan-ı Hikmet'te de, gerçek âşıkla yalancı âşık arasındaki fark dile getirilirken âşıklığın kâl ile değil hâl ile olması gerektiği, muhabbetle can vermeyen kimsenin ömrünün boşa geçmiş olacağı ifade edilir:

İşk da'vâsın manga kılma yalğan âşık

Âşık bolsang bağıng içre köz kanı yok

Muhabbetni şevkı birle cân birmese

Zâyî kiçer ömri anun yalğanı yok (s. 103/11).

(Ey yalancı âşık, bana yalandan aşk davası kılma. Âşık olsan bağında kor olurdu, hani yok. Âşık sevgi şevkiyle can vermez ise onun ömrü boşa gitmiştir. Bunun yalanı yok.)

Kûli'l-hak didi Çalab sözi tođrı disene

Bugün yalan söyleyen erte utanasıdur (Yunus Emre, s. 11/190).”(Karaköse 2014: 130).

“Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar.” sözü, Türk halkının dürüstlük meziyetini baltalamaya yönelik kurulmuş sinsi bir tuzak gibidir. Siyasetin yalandan ile kurulu bir oyun gibi görülmesi, yönetime ehil ve

güvenilir kişilerin gelmesini engellemek için psikolojik ve sosyal bir problem sayılmalıdır. Haber kaynaklarının yalan haberlerle kirletilmesi halkın haber alma özgürlüğüne kurulu tehlikeli bir engel görülmelidir. “Gerçek ile gerçek olmayan arasındaki sınırın belirsizleştirilmesi, siyasal söylemlerin ötesine geçip toplumsal iletişimin gerçekleştiği her tür kanala sızdığına, yurttaşlar olup bitenlerle ilgili rasyonel kanaat oluşturabilme çabala-rında yalnız kalmaktadır. Gerek profesyonel haber kuruluşlarının ürettikleri yalan haberlerin dijital ağlarda hızla dolaşıma girip yaygınlaşması gerekse de kullanıcı türevli içeriklerin yeni medya ekolojisinin içsel bir bileşeni haline gelmesi haberin güvenilirliği sorununu daha karmaşık bir yapıya büründürmektedir.” (Taş ve Taş 2018: 203, 204).

Kişilerarası ilişkilerde yalanın kendisi kadar gerekçesinin de etkin bir rol oynadığı ve bu gerekçenin karşı taraf açısından nasıl algılanıp değerlendirildiğinin de önemli olduğu bilinmektedir. Ancak, sosyal psikoloji literatürüne bakıldığında, sosyal ilişkilerin önemli bir parçasını oluşturan yalanların yükleme modelleri bağlamında yeterince incelenmediği tespit edilmiştir. Söylenen bir yalana yapılan nedensel yüklemelerin, cinsiyet, yalan söyleyen kişi, yalan söylenen kişi, yalan söylenen kişinin cinsiyeti ve yalan sonucunda kazanç elde etme durumuna bağlı olarak değişip değişmediği incelenen bir araştırmada “insanların yalan söylenen bir durumla karşılaştıklarında, bu yalanın nedeniyle ilgili olarak yaptıkları yüklemelerin, yalanı söyleyen kişiye, yalanın söylendiği kişiye, yalan söylenen kişinin cinsiyetine ve yalan sonucunda kazanç elde edip etmeme durumuna bağlı olarak farklılaştığı ortaya konulmaktadır (Üretmen 2008: 185).

“Sağlık iletişimi bağlamında yalan haber ve yanlış bilginin hızla geniş kitlelere yayılması, ortaya çıkaracağı olumsuz sonuçlar düşünüldüğünde, üzerinde titizlikle durulması gereken bir sorun olarak dikkat çekmektedir. İnternet siteleri, sosyal medya platformları ve WhatsApp gibi mesajlaşma uygulamaları aracılığıyla günümüzde sağlık ile ilgili pek çok yanlış bilgi dolaşıma girmektedir. Bu alanda yapılan çalışmalarda öncelikli olarak gazeteciliğinkaliteçitasınında daha dayükseltilmesi gerektiğinin altı çizilmekte,

yeni medya kullanıcılarının güvenebileceği, doğrulama süreçlerinin titizlikle yürütüldüğü ve haberciliğin evrensel kurallarının tam olarak uygulandığı haberlerin sayısının artmasının önemine vurgu yapılmaktadır.” (Ünal ve Taylan 2017: 97).

Özellikle aile ve arkadaş gruplarından oluşan WhatsApp grupları aracılığıyla bu tür yalan içeriğin yayılım hızını artırmak amacıyla korku ve paniğe neden olan ya da duygusal sömürü içeren konular seçildiği ve buna yönelik ifadeler kullanıldığı görülmektedir. Asılsız iddiaların yayılımında sadece “sıradan” kullanıcıların sorumluluk taşımadığı, ana akım medya kuruluşlarının internet siteleri üzerinden de söylenti, yalan haber ve yanlış bilginin paylaşılabilirdiği görülmektedir. Bu nedenle özellikle toplumun büyük bölümünü ilgilendiren hassas konulara ait enformasyonun yeni medya ortamında paylaşılmasından önce kaynağın ne derece güvenilir olduğu, eldeki bilginin ya da görselin doğru olup olmadığı gibi konular üzerinde düşünmek, araştırmak ve buna yönelik araçları, uygulamaları tanımak önem taşımaktadır. (Ünal ve Taylan 2017: 98).

“Beyaz yalan”, günümüzde kullanılan bir terimdir. Geçmişte de bu ve benzeri terimlerin kullanıldığına dair örnekler az değildir. Bu tür yalanlar; muhataba teselli vermek veya ondan bir gerçeği gizlemek için söylenen zararsız sayılan yalan olarak bilinir. Sözlükte, “Söylenmesi dince haram olmayan yalan. Kimseyi incitmeyen hatta barıştırmacı özellik taşıyan yalanlardır. Kimsenin hayatını etkilemeyen ciddi olmayan konularda söylenen karşı tarafın moralini düzeltmek amacıyla söylenen yalanlardır.” (www.itusozluk.com).” şeklinde tanımlanmaktadır. Yine “Dünya, felek, baht, murat, mutluluk göreceli olarak, halk tarafından yalan sayılan unsurlardır. Tabiat unsurlarının değişkenliği, bir yönüyle yalan söylemiş gibi yorumlanır. Dünya, insan, güzellik gibi ömrü sınırlı olan olgular yanında, insanın hayata tutunmasına vesile olan umut, hayal, rüya da hayal kırıklığına sebep olduğu için yalan sayılmıştır. Yalan dairesi insan-toplum-evreni kapsayan bir afaki boyut içerisinde telakki edilirken, insan “bir varmış bir yokmuş”u sorgulamaya davet edilir.” diyen Karaköse, yalanı “bazen iş bitiren, bazen

felaket getiren, yalandan ibaret hayatımızın her safhasında karşılaştığımız gerçek bir olgudur” diye tanımlıyor (Karaköse 2014: 162, 167).

“Yalanın yaygınlık kazanmasıyla nitelenen hakikat-sonrası siyasette, Hannah Arendt’ten ilhamla demokratik siyaset içinde yalanın bu yayılmasına karşı deva olması umulan, yargı yetisine sahip ve olgulara samimiyetiyle tanıklık eden yurttaşın, ne ölçüde kendisine atfedilen görevi yerine getirebileceğini sorgulamaya çalıştığı araştırmasında Özden, “hakikat-sonrasına ilişkin olarak birçok yazara, düşünüre, akademisyene bir şeylerin farklı olduğunu düşündüren; kendi geleneksel rollerini, yani olgulara tanıklık yapmakla ilişkilendirdikleri sorumluluklarını, yerine getirmelerine bu musibet hali nedeniyle dilin/konuşmanın engel olmaya başlamasıdır. Dilin/konuşmanın, yalanla olan farklılığı silindikçe olgulara güvenilir olarak tanıklık yapmanın imkânı da azalmaktadır.” tespitinde bulunuyor (Özden 2018: 252).

Bir de gerçeğe dayalı; ancak gerçeğin çarpıtılması, abartılması ya da değiştirilmesiyle ortaya çıkan düşlemsel (psödologia fantastika) yalan türü vardır. Böylesi yalancılar süregelen özellikte ve ısrarlıdır. Bu yalanlar, kişisel çıkar ya da yarar sağlamaya yönelik olmayabilir. “Öykülerin içeriğinin benlik saygısını yükseltici ya da saldırgan niteliği vardır. Başlangıç genellikle ergenlik dönemindedir. Zekâ testlerinde sözel değerleri performans değerlerinden belirgin olarak yüksek bulunan, normal ya da sınır zekâlı bu kişilerin; aile ilişkilerinin düzensiz olduğu, %20’sinin sahtekârlık, dolandırıcılık, başkalarının eserlerini kendine mal etme gibi çeşitli suçlardan tutuklandığı bildirilmektedir. Bilim, sanat ve siyaset ve inanç dünyası gibi toplumsal yaşamın hemen her alanında görülebilen bu kişilerin -medyanın da katkısıyla- insanları gerçekleştirme olanaksız sözlerle umulmadık yıkımlara sürükleyebilecekleri unutulmamalıdır.” (Arslan ve Evlice 2019: 71).

Sanat, hayal ve hakikatin birleşmesinden doğan ve hayret içinde hayranlık uyandıran eserlerin genel adıdır. Bu yönüyle bütün sanat dalları biraz yalandır. Geçmişin değiştirilerek geliştirilmesi, geleceğin dönüştürülerek ölümsüzleşmesi, görünür hale getirilmesi sanatın evrensel

marifetidir. Örneğin “tiyatro, hakikate ulaşmak adına, görünenin içinde başka –yalandan- bir dünya yaratır ama bunu gerçeğe benzerlik ilkesiyle yapar. Yalanın ötesinde duran hakikati keşfetmek için ‘yorumlama’ gereksarttır. Kurmacadaki kandırmaca, aldatmadan ziyade bir yorumun temsili ve o yoruma seyirciyi ikna etme çabasıdır.” (Öztürk Çetindoğan 2015: 123).

Hiçbir “yalanın zararsızlığı, bir kriz anının varlığı veya belirli koşullarda karşılıklı rızanın bulunmasının aldatmacayı tek başına haklı gösteremeyeceği gibi, bir kimsenin yalancı olduğu gerçeği de kendi başına, aldatmacanın bir mazereti olamaz.” (Bok 1999: 51).

Hannah Arendt, “Siyasette Yalan” adlı çalışmasında yepyeni bir konuya dikkatleri çekerek, yalanın propaganda ve manipülasyon aracı olarak kullanılmasını etraflıca incelemiştir. Hakikat-sonrası siyasette belirlenen kandırmacı siyasetle, olunandan farklı görünmeye çalışıldığına dikkat çeken Arendt, bunun bürokratlar açısından hem kendini hem de kamuoyunu kandırmaya yönelik bir sorun olduğunu vurgulamakta ve “son olarak kandırma, kendini kandırma, imaj yaratma, gerçeklikten kopma olarak değerlendirdiği Pentagon Belgeleri’nin bunlarla kalmadığı, okuyucunun erişemediği birçok haberi daha barındırdığını söylemektedir. Hızla değişen küresel siyasetin baş aktörü haline gelmeye başlayan, belki de gelen, yalanın etraflıca incelenmesi gerektiğini ifade ederek; emperyalist politikaların etkin kullanılan bir aracı olan yalanın sömürgeleşen Afrika ve Aysa haritalarında yol açtığı değişiklik düşünüldüğünde, gelecekte başka ne tür siyasi emellere araç olabileceği hususunun Siyaset Bilimi’nin önemsenmeyen bir sorunu” olduğunu belirtmektedir (Sür 2019: 2).

Yalan söyleme eğilimi olan çalışanların bu eğilimlerini yalan davranışına dönüştürmemesi, özellikle üretkenlik açısından dikkat edilmesi gereken bir konudur. Bu nedenle çalışanların yalan söyleme eğilimlerini tetikleyen faktörlerin belirlenmesi ve bu faktörlere yönelik önlemlerin alınması gerekmektedir.” diyen Yıldız ve Develi, “dışlanmaya maruz kalan çalışanlar yalan söylemeye meyilli hale gelecekler veya yalan söyleme eğilimi gösteren çalışanlar örgütsel dışlanmaya maruz kalmış çalışanlar

olabileceklerdir.” tespitinde bulunuyorlar (Yıldız ve Develi 2018: 145).

Bir araştırma sonucunda kadınların erkeklere göre hafızalarının daha güçlü olduğu ve söyledikleri yalanları daha kolaylıkla akıllarında tutabildikleri belirlenmiştir. Bu tespite göre “Geleneksel Türk Toplumunun, erkek çocukları kayırması, çocukluktan itibaren hatalarını hoş görmesi, serbest bir tarzda yetiştirmesi, buna karşılık kız çocukları daha baskıcı bir tutumla yetiştirmesi, özellikle kız-erkek ilişkileri konusunda anlayışsız ve katı davranmasının sonucunda, erkek çocuklarının daha az yalan söylemek zorunda bırakıldığı ve bu nedenle yalan söylerken daha fazla zorlandığı; ancak kız çocuklarının daha fazla yalan söylemek zorunda kaldıkları için yalan söylemeye alışkanlık kazandıkları ve daha rahat yalan söyledikleri sonucu çıkartılabilir.” denilmektedir (Akçay 2012: 241).

Bütün bu kullanım zenginliği ve çeşitliliğine, görünür fayda ve zararlarına bakarak yalanın insan hayatındaki önemini tespit etmek, “niyetlerin amellerden üstün olduğu” gerçeğini görmemize imkân vermektedir. Yaratıcı, kullarının güvenilir ve güvenli bir ortamda huzurlu olmalarının ancak yalansız ve samimi ilişkilerle mümkün olacağını Kur’an’da belirtmekte; özü-sözü bir, doğru ve güvenilir insanları övmektedir.

Yalan ile İlgili İfadelerin Sure ve Ayetlerdeki Durumu

İncelediğimiz metinde “Yalan” kelimesi 76 ayrı suredeki 278 ayette toplam 290 kez geçmektedir. Kur’an mealinin tamamında “Yalan” ile ilgili olarak; yalan söylemek, yalanlamak, yalancı, yalan uydurmak, yalan saymak, yalana kulak vermek, yalancılıkla suçlamak, yalan yere, yalandır, yalan söz, yalanın örneği ve yalan işitmek ibareleri kullanılmıştır. Bu ibarelerin geçiş sıklığı bize yalan ile ilgili davranışların hem önemini hem de öncelik sırasını vermektedir. Bu ibarelerin geçiş frekansı Tablo:4’te verilmiş, geçiş yerleri ve geçiş biçimleri aşağıya çıkarılmıştır.

Yalan Söylemek

“Yalan söyle-” ibaresi, 17 ayrı suredeki 21 ayette toplam 21 kez

geçmektedir. Bu sure, ayet ve ibareler şunlardır:

Söylemekte oldukları yalanlar sebebiyle de onlar için elim bir azap vardır. (Bakara 10). Allah adına bile bile yalan söylüyorlar (Ali İmran 75). Kendi aleyhlerine nasıl yalan söylediler ve (tanrı diye) uydurdukları şeyler kendilerinden nasıl kaybolup gitti! (Enam 24). Onlar zandan başka bir şeye tabi olmaz, yalandan başka söz de söylemezler. (Enam 116). Siz zandan başka bir şeye uymuyorsunuz ve siz sadece yalan söylüyorsunuz. (Enam 148). Allah'a verdikleri sözden döndüklerinden ve yalan söylediklerinden dolayı Allah, kendisiyle karşılaşacakları güne kadar onların kalbine nifak (ikiyüzlülük) soktu. (Tevbe 77). Allah ve Resulüne yalan söyleyenler de oturup kaldılar. (Tevbe 90). Doğrusu onlar, zandan başka bir şeyin ardına düşmüyorlar ve onlar sadece yalan söylüyorlar. (Yunus 66). Rablerine karşı yalan söyleyenlerdir, diyecekler. (Hud 18). "Eğer gömleği arkadan yırtılmışsa, kadın yalan söylemiştir. (Yusuf 27). Yalandan başka bir şey söylemiyorlar. (Kehf 5). Eğer yalansöyleyenlerden ise Allah'ın lanetinin kendi üzerine olmasını dilemesidir. (Nur 6) Kadının, kocasının yalan söyleyenlerden olduğuna dair dört defa Allah adına yemin ve şahitlik etmesi, kendisinden cezayı kaldırır. (Nur 8). Mutlaka yalan söyleyenlerdendir, dedi. (Kasas 38). Gerçekte onlar, kesinlikle yalan söylemektedirler. (Ankebut 12). Siz ancak yalan söylüyorsunuz. (Yasin 15). Dikkat edin, kesinlikle yalan uydurup söylüyorlar ki; (Saffat 150). Kıyamet gününde Allah hakkında yalan söyleyenlerin yüzlerinin kapkara olduğunu görürsün. (Zümer 60). Onlar sadece yalan söylüyorlar. (Zuhruf 20). Şüphesiz onlar çirkin bir laf ve yalan söylüyorlar. (Mücadele 2). Hâlbuki biz, gerek insanlar gerekse cinler Allah hakkında asla yalan söylemezler, sanmıştık. (Cin 5).

Yalanlamak

"Yalanla-" ibaresi 46 ayrı suredeki 140 ayette toplam 140 kez geçmektedir. Bu ibareler:

İnkâr edip âyetlerimizi yalanlayanlara gelince, onlar cehennemliktir, onlar orada ebedî kalırlar. (Bakara 39) (Size gelen) peygamberlerden bir

kısmını yalanladınız, (Bakara 87). Âyetlerimizi yalanladılar, Allah da kendilerini günahları yüzünden yakalayiverdi (Ali İmran 11). İnkâr eden ve âyetlerimizi yalanlayanlara gelince onlar cehennemliklerdir. (Maide 10) Ne zaman bir peygamber onlara nefislerinin arzu etmediğini (ilahi hükümleri) getirdi ise bir kısmını yalanladılar (Maide 70) İnkâr eden ve âyetlerimizi yalanlayanlara gelince işte onlar cehennemliklerdir. (Maide 86). Kendilerine Hak geldiğinde onu yalanlamışlardı (Enam 5) (peygamberleri) yalanlayanların sonunun nasıl olduğuna bakın! (Enam 11) Yalan sözlerle Allah'a iftira edenden veya O'nun âyetlerini yalanlayandan daha zalim kimdir! (Enam 21) "Ah, keşke dünyaya geri gönderilsek de bir daha Rabbimizin âyetlerini yalanlamasak ve inananlardan olsak!" dediklerini bir görsen!.. (Enam 27) Allah'ın huzuruna çıkmayı yalanlayanlar gerçekten ziyana uğramıştır. (Enam 31) Aslında onlar seni yalanlamıyorlar, (Enam 33) Andolsun ki senden önceki peygamberler de yalanlanmıştı. (Enam 34) Onlar, yalanlanmalarına ve eziyet edilmelerine rağmen sabrettiler, (Enam 34) Âyetlerimizi yalanlayanlar karanlıklar içinde kalmış sağır ve dilsizlerdir. (Enam 39) Âyetlerimizi yalanlayanlara gelince, yoldan çıkmalarından dolayı onlar azap çekeceklerdir. (Enam 49) Siz ise onu yalanladınız. (Enam 57) Kur'an hak olduğu halde kavmin onu yalanladı. (Enam 66) Onlardan öncekiler de aynı şekilde (peygamberleri) yalanladılar ve sonunda azabımızı tattılar. (Enam 148) Âyetlerimizi yalanlayanların ve ahiret gününe inanmayanların arzularına uyma. (Enam 150) Kim, Allah'ın âyetlerini yalanlayıp onlardan yüz çevirenden daha zalimdir! Âyetlerimizden yüz çevirenleri, yüz çevirmelerinden ötürü azabın en kötüsüyle cezalandıracağız. (Enam 157). Âyetlerimizi yalanlayanlar ve büyükenip onlardan yüz çevirenler var ya, iste onlar ateş ehlidir. (Araf 36) Allah'a iftira eden ya da O'nun âyetlerini yalanlayandan daha zalim kimdir! (Araf 37) Bizim âyetlerimizi yalanlayıp da onlara karşı kibirlenmek isteyenler var ya, işte onlara gök kapıları açılmayacak (Araf 40) Onu yalanladılar, biz de onu ve onunla beraber gemide bulunanları kurtardık, âyetlerimizi yalanlayanları da suda boğduk! (Araf 64) Âyetlerimizi yalanlayıp da iman etmeyenlerin kökünü kestik. (Araf 72) Şuayb'ı yalanlayanlar sanki yurtlarında hiç oturmamış gibiydiler. Asıl ziyana uğrayanlar Şuayb'ı yalanlayanların kendileridir. (Araf 92) önceden

yalanladıkları gerçeklere iman edecek değillerdi. (Araf 101) Biz de âyetlerimizi yalanlamaları ve onlardan gafil kalmaları sebebiyle kendilerinden intikam aldık (Araf 136) İşte âyetlerimizi yalanlayan kavmin durumu böyledir. (Araf 176) Âyetlerimizi yalanlayan ve kendilerine zulmetmiş olan kavmin durumu ne kötüdür! (Araf 177) Âyetlerimizi yalanlayanları, hiç bilmeyecekleri yerden yavaş yavaş helake götüreceğiz. (Araf 182). Onlar Rablerinin âyetlerini yalanlamışlardı; (Enfal 54). Onun âyetlerini yalanlayandan daha zalimdir! (Yunus 17) onlar ilmini kavrayamadıkları ve yorumu kendilerine asla gelmemiş olan (Kur'an'ı) yalanladılar. (Yunus 39) Onlardan öncekiler de böyle yalanlamışlardı. (Yunus 39) (Resûlüm!) onlar seni yalanlarsa de ki (Yunus 41) Allah'ın huzuruna varmayı yalanlayanlar elbette zarara uğramışlardır. (Yunus 45) Yine de onu yalanladılar, (Yunus 73) âyetlerimizi yalanlayanları da (denizde) boğduk. (Yunus 73) onlar daha önce yalanladıkları şeye inanacak değillerdi. (Yunus 74) Allah'ın âyetlerini yalanlayanlardan da olma, (Yunus 95). Bu söz, yalanlanamayan bir tehdit idi. (Hud 65). (Resulüm! Kâfirlerin seni yalanlamalarına) şaşıyorsan, (Rad 5). Hicr halkı da peygamberleri yalanlamıştı. (Hicr 80). Onlara kendilerinden peygamber geldi de onu yalanladılar. (Nahl 113). Bizi, âyetler (mucizeler) göndermekten alıkoyan tek şey, öncekilerin bu âyetleri yalanlamış olmasıdır. (İsra 59). (Peygamberleri) yalanlayan ve yüz çevirenlere azap edilecektir. (Taha 47) biz ona (Firavun'a) bütün (bu) delillerimizi gösterdik; yine de yalanladı ve diretti. (Taha 55). (Resulüm!) Eğer onlar (inkârcılar) seni yalanlıyorsa, (şunu bil ki) onlardan önce Nuh'un kavmi, Ad, Semûd(kavimleri de kendi peygamberlerini) yalanladılar. (Hac 42) (Resulüm!) Eğer onlar (inkârcılar) seni yalanlıyorsa, (şunu bil ki) onlardan önce Nuh'un kavmi, Ad, Semûd(kavimleri de kendi peygamberlerini) yalanladılar. (Hac 43) (Şuayb'ın kavmi olan) Medyen halkı da(Şuayb'ı) yalanladılar. (Hac 44) Musa da yalanlanmıştı. (Hac 44) İnkâr edip âyetlerimizi yalanlayanlara gelince, iste onlar için alçaltıcı bir azap vardır. (Hac 57). (Nuh), Rabbim! dedi, beni yalanlamalarına karşı bana yardım et! (Mü'minûn 26) peygamber: Rabbim! dedi, beni yalanlamalarına karşılık bana yardımcı ol! (Mü'minûn 39) Herhangi bir ümmete peygamberlerinin geldiği her defasında, onlar bu peygamberi yalanladılar; (Mü'minûn 44) Böylece

onları yalanladılar ve bu sebeple helak edilenlerden oldular. (Mü'minûn 48) Size âyetlerim okunurdu da, siz onları yalanladınız değil mi? (Mü'minûn 105). Biz zalim olanlara, yalanlamakta olduğunuz ateş azabını tadın! diyeceğiz. (Sebe 42) (Böyle iken), peygamberimi yalanladılar; ama benim karşılıklarını verdiğim nasıl olmuştu! (Sebe 45). Senden önceki peygamberler de yalanlanmışlardır. (Fatır 4) Eğer seni yalanlıyorsa (üzülme), onlardan öncekiler de yalanlanmışlardır. (Fatır 25). İşte o zaman biz, onlara iki elçi göndermiştik. Onları yalanladılar. (Yasin 14). İşte bu; yalanlamış olduğunuz hüküm günüdür. (Saffat 21) Bunun üzerine İlyas'ı yalanladılar. (Saffat 126). Onlardan öncekiler (peygamberleri) yalanladılar da farkına varmadıkları bir yerden onlara azap çattı. (Zümer 25) Âyetlerim sana gelmişti de sen onları yalanlamış, büyüklük taslamış ve inkârcılardan olmuşsun. (Zümer 59). Onlar, Kitab'ı ve peygamberlerimize gönderdiklerimizi yalanlayanlardır. (Mü'min 70). Bak, yalanlayanların sonu nasıl oldu? (Zuhruf 25). Bilakis onlar, hak kendilerine gelince yalanladılar. (Kaf 5) Onlardan önce Nuh kavmi, Res halkı ve Semûd da yalanlamıştı. (Kaf 12) Ad ve Firavun ile Lut'un kardeşleri de (yalanladılar). (Kaf 13) Bütün bunlar peygamberleri yalanladılar da tehdidim gerçekleşti! (Kaf 14). Yalanlayanların vay haline o gün! (Tur 11) "İşte yalanlayıp durduğunuz ateş budur!" denilir. (Tur 14). (Gözleriyle) gördüğünü kalbi yalanlamadı. (Necm 11). Yalanladılar ve kendi heveslerine uydular. (Kamer 3) Onlardan önce Nuh'un kavmi de yalanladı, (Kamer 9) Ad kavmi (Peygamberleri Hud'u) yalanladı da azabım ve tehdidim nasılmış (gördüler). (Kamer 18) Semûd kavmi de uyarıcıları yalanladı. (Kamer 23) Lut'un kavmi de uyarıcı peygamberleri yalanladı. (Kamer 33) Lakin onlar bütün âyetlerimizi yalanladılar. (Kamer 42). O halde Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz? (Rahman 13) O halde, Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz? (Rahman 16) Öyleyse Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz? (Rahman 18) O halde Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz? (Rahman 21) Simdi Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz? (Rahman 23) Öyleyken Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz? (Rahman 25, 28, 36, 42, 47, 49, 51, 53, 55, 57, 59, 61, 63, 65, 67, 69, 71, 73, 75, 77) O halde Rabbinizin hangi nimetlerini

yalanlayabilirsiniz? (Rahman 30) Hal bu iken Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz? (Rahman 32) Öyleyse Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz? (Rahman 34) Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayabilirsiniz? (Rahman 38) O halde Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz? (Rahman 40) Şimdi Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz? (Rahman 45). Ki onun oluşunu yalanlayacak hiçbir kimse yoktur; (Vakıa 2) Allah'ın verdiği rızka karşı şükürü, onu yalanlamakla mı yerine getiriyorsunuz? (Vakıa 81) Ama yalanlayıcı sapıklardan ise, (Vakıa 91). İnkâr edip de âyetlerimizi yalanlayanlara gelince, onlar da cehennem adamlarıdır. (Hadid 19). Allah'ın âyetlerini yalanlamış olan kavmin durumu ne kötüdür! (Cuma 5). İnkâr eden ve âyetlerimizi yalanlayanlara gelince, işte onlar cehennem ehlidirler. (Münafıkun 10). Fakat insan önündekini (kıyameti) yalanlamak ister. (Kıyamet 5). Bizim âyetlerimizi yalanladıkça yalanlamışlardı. (Nebe 28). (O ise) hemen yalanladı ve isyan etti. (Nazi'at 21). Hayır! Siz yine de dini yalanlıyorsunuz. (İnfitar 9). Onu ancak hükümleri çiğneyen ve günaha dalan kimseler yalanlar. (Mutaffifin 12) Sonra onlara: "İşte yalanlamış olduğunuz (cehennem) budur" denilir. (Mutaffifin 17). Aksine, kâfirler yalanlıyorlar. (İnşikak 22). Doğrusu inkârcılar (gerçeği) yalanlayıp dururlar. (Bürûc 19). Semûd kavmi azgınlığı yüzünden (Allah'ın elçisini) yalanladı. (Şems 11) Ama onlar, onu yalanladılar ve deveyi kestiler. (Şems 14). Ve en güzeli de yalanlarsa, (Leyl 9) Öyle kötü ki, yalanlayıp ve yüz çevirmiştir. (Leyl 16). Artık bundan sonra, ceza günü konusunda seni kim yalanlayabilir? (Tin 7). Ne dersin o (meneden, Peygamber'i) yalanlıyor ve doğru yoldan yüz çeviriyorsa! (Alak 13). Dini yalanlayanı gördün mü? (Maun 1). Eğer seni yalanlıyorsa (üzülme); (Fatır 4). Onlardan önce Nuh kavmi, Ad kavmi, kazıklar sahibi Firavun da, yalanladılar. (Sad 12) Semud, Lut kavmi ve Eyke halkı da (peygamberleri) yalanladılar (Sad 13) Onların her biri gönderilen peygamberleri yalanladılar da bu yüzden (kendilerine) azabım hak oldu. (Sad 14). Peygamberleri kendilerine mucizeler getirdiği halde (yalanlayıp) zulmettiklerinden dolayı nice milletleri helak ettik; (Yunus 13).

Yalancı

“Yalancı” ibaresi 30 ayrı suredeki 44 ayette toplam 44 kez geçmektedir. Bunlar:

Dua edelim de Allah'tan yalancılar üzerine lanet dileyelim. (Ali İmran 61) apaçık mucizeler, sahifeler ve aydınlatıcı kitap getiren nice peygamberler de yalancılıkla itham edildi. (Ali İmran 184)

Zira onlar gerçekten yalancıdırlar. (Enam 28). Gerçekten seni yalancılardan sanıyoruz. (Araf 66). Hâlbuki Allah onların mutlaka yalancı olduklarını biliyor. (Tevbe 42) sen yalancıları bilinceye kadar onlara niçin izin verdin? (Tevbe 43) Hâlbuki Allah onların kesinlikle yalancı olduklarına şahitlik eder. (Tevbe 107). Bilakis sizin yalancılar olduğunuzu düşünüyoruz." (Hud 27) Kendisini rezil edecek azabın geleceği şahsın ve yalancının kim olduğunu yakında öğreneceksiniz! (Hud 93). Bu ise yalancılardandır." (Yusuf 26) siz yalancıysanız bunun cezası nedir? (Yusuf 74). Kâfir olanların da kendilerinin yalancılar olduklarını bilmeleri için (Allah onları diriltecek). (Nahl 39). Doğrusu biz onlara gerçeği getirdik; onlar ise hakikaten yalancıdır. (Mü'minûn 90). Beşincide, eğer yalancıydansa, Allah'ın laneti üzerine olsun diye söz söyler. (Nur 7) Mademki şahitler getiremediler, öyle ise onlar Allah nezdinde yalancıların ta kendisidirler. (Nur 13). Peygamberleri yalancılıkla itham ettiklerinde (Furkan 37). Sen de, ancak bizim gibi bir beşersin. Bil ki, biz seni ancak yalancılarından biri sayıyoruz. (Şura 186) Velhasıl onu yalancı saydılar da, kendilerini o gölge gününün azabı yakalayiverdi. (Şura 189) Bunlar, (şeytanlara) kulak verirler ve onların çoğu yalancıdırlar. (Şura 223). Yoksa yalancılarından mısın, (Neml 27). Zira bana yalancılık ithamında bulunmalarından endişe ediyorum. (Kasas 34). Elbette Allah, doğruları ortaya çıkaracak, yalancıları da mutlaka ortaya koyacaktır. (Ankebut 3) Fakat onu yalancılıkla itham ettiler. (Ankebut 37). "Allah doğurdu" diyorlar. Onlar şüphesiz yalancıdırlar. (Saffat 151). Kâfirler: Bu pek yalancı bir sihirbazdır! (Sad 4). Şüphesiz Allah, yalancı ve inkârcı kimseyi doğru yola iletmez. (Zümer 3). "Bu, çok yalancı bir sihirbazdır!" dediler. (Mü'min 24) Eğer o yalancı ise yalanı kendisinedir. (Mü'min 28) Şüphesiz Allah, haddi aşan, yalancı kimseyi

doğru yola erdirtmez. (Mü'min 28) Doğrusu ben onu, yalancı sanıyorum, dedi. (Mü'min 37). Vay haline, her yalancı ve günahkâr kişinin! (Casiye 7). Kahrolsun o koyu yalancılar! (Zariyat 10). Hem de kulumuzun yalancı olduğunda ısrar ederek: (Kamer 9) "Vahiy, aramızda ona mı verildi? Hayır o, yalancı ve şımarığın biridir" (dediler.) (Kamer 25) Yarın onlar, yalancı ve şımarığın kim olduğunu bileceklerdir. (Kamer 26). Sonra siz ey sapıklar, yalancılar! (Vakıa 50). İyi bilin ki onlar gerçekten yalancıdırlar. (Mücadele 18). Allah, onların yalancı olduklarına şahitlik eder. (Haşır 11). Allah, münafıkların kesinlikle yalancı olduklarını bilmektedir. (Münafıkun 1). Nimet içinde yüzen o yalancıları bana bırak ve onlara biraz mühlet ver. (Müzzemmil 11). O gün vay haline yalancıların! (Mutaffifin 10). Yalancı, günahkâr alından (perçemden), (Alak 16). Onlar da bunlara: "Siz mutlaka yalancılarıdır" diye söz atarlar. (Nahl 86). İşte (taptıklarınız), söylediklerinizde sizi yalancı çıkardılar. (Furkan 19).

Yalan Uydurmak

"Yalan uydur-" ibaresi 16 ayrı suredeki 19 ayette toplam 21 kez geçmektedir. Bunlar:

Her kim Allah'a karşı yalan uydurursa, işte bunlar, zalimlerin ta kendisidirler (Ali İmran 94). Bak, nasıl da Allah üzerine yalan uyduruyorlar; apaçık bir günah olarak bu (onlara) yeter! (Nisa 50)

Allah'a karşı yalan uydurandan yahut kendisine hiçbir şey vahyedilmemişken "Bana da vahyolundu" diyenden ve "Ben de Allah'ın indirdiği âyetlerin benzerini indireceğim" diyenden daha zalim kim vardır! (Enam 93) Allah'a karşı yalan uydurandan kim daha zalimdir! (Enam 144). Kim Allah'a karşı yalan uydurandan veya (Yunus 17) Allah'a karşı yalan uyduranların kıyamet günü (akıbetleri) hakkındaki kanaatleri nedir? (Yunus 60). Kim Allah'a karşı yalan uydurandan daha zalim olabilir? (Hud 18) Siz yalan uyduranlardan başkası değilsiniz. (Hud 50). Peygamberler ümitlerini yitirip de kendilerinin yalana çıkarıldıklarını sandıkları sırada onlara yardımımız gelir (Yusuf 110). Dillerinizin uydurduğu yalana dayanarak "Bu helaldir, şu

da haramdır" demeyin, (Nahl 116) Allah'a karşı yalan uydurmuş oluyorsunuz. (Nahl 116) Allah'a karşı yalan uyduranlar kurtuluşa eremezler. (Nahl 116). Öyle ise Allah hakkında yalan uydurandan daha zalimi var mı? (Kehf 15). Musa onlara: Yazık size! dedi, Allah hakkında yalan uydurmayın! (Taha 60). "Bu adam, sadece Allah hakkında yalan uyduran bir kimsedir; (Mü'minûn 38). Allah'a karşı yalan uyduran (Ankebut 68). Bu (Kur'an) da uydurulmuş bir yalandan başka bir şey değildir, dediler. (Sebe 43). Allah'a karşı yalan uyduran, (Zümer 32). Yoksa onlar, (senin için) Allah'a karşı yalan uydurdu mu derler? (Şura 24). Bu onların yalanı ve uydurup durdukları şeydir. (Ahkaf 28). İslam'a çağırıldığı halde Allah'a karşı yalan uydurandan daha zalim kim olabilir! (Saf 7).

Yalan Saymak

"Yalan say-" ibaresi 13 ayrı suredeki 32 ayette toplam 32 kez geçmektedir. Bunlar:

Yeryüzünde gezin dolaşın da (Allah'ın âyetlerini) yalan sayanların akıbeti ne olmuş, görün! (Ali İmran 137). Onlar üstelik kıyameti de yalan saydılar. (Furkan 11) "Âyetlerimizi yalan sayan kavme gidin" dedik. (Furkan 36) (Ey inkârcılar! Size Resûl'ün bildirdiklerini) kesinkes yalan saydınız; onun için azap yakanızı bırakmayacaktır! (Furkan 77). O gün, her ümmet içinden âyetlerimizi yalan sayanlardan bir cemaat toplarız (Neml 83) Allah buyurur: Siz benim âyetlerimi, ne olduğunu kavramadan yalan saydınız öyle mi? (Neml 84). Eğer (size tebliğ edileni) yalan sayarsanız, bilin ki sizden önceki birçok milletler de (kendilerine tebliğ edileni) yalan saymışlardır. (Ankebut 18) yahut kendisine hak gelmişken onu yalan sayandan daha zalimi kimdir? (Ankebut 68). Sonunda, Allah'ın âyetlerini yalan sayarak ve onları alaya alarak kötülük yapanların akıbetleri pek fena oldu. (Rum 10) İnkâr edenler, âyetlerimizi ve ahiret buluşmasını yalan sayanlar ise, iste onlar azapla yüz yüze bırakılacaklardır. (Rum 16). Kendisine gelen gerçeği (Kur'an'ı) yalan sayandan daha zalim kimdir? (Zümer 32). Fakat biz (onu) yalan saymış ve: Allah'ın bir şey gönderdiği yok; siz olsa olsa büyük bir sapıklık içindesiniz! demiştik. (Mülk 9) onlardan öncekiler de (bunu) yalan saymışlardı; (Mülk 18).

O halde, (hakikati) yalan sayanlara boyun eğme! (Kalem 8) Resûlüm!) Sen bu sözü (Kur'an'ı) yalan sayanı bana bırak (kendini üzme). (Kalem 44). Semûd ve Ad kavimleri, kapılarını çalacak felaketi (kıyameti) yalan saymışlardı. (Hakka 4) İçinizde (onu) yalan sayanlar bulunduğunu şüphesiz bilmekteyiz. (Hakka 49). Ceza gününü de yalan sayıyorduk, (Müddessir 46). Aksine yalan saymış ve yüz çevirmişti. , onu açıklamak da bize aittir. (Kıyamet 32). O gün (Peygamber'i ve ahireti) yalan sayanların vay haline! (Mürselat 15) O gün, (hakikatleri) yalan sayanların vay haline! (Mürselat 19) O gün, (hakikatleri) yalan sayanların vay haline! (Mürselat 24) O gün, (hakikatleri) yalan sayanların vay haline! (Mürselat 28) (İnkârcılara o gün şöyle denilir:) yalan sayageldiğiniz azaba doğru gidin! (Mürselat 29) O gün, (hakikatleri) yalan sayanların vay haline! (Mürselat 34) O gün, (hakikatleri) yalan sayanların vay haline! (Mürselat 37) O gün, (hakikatleri) yalan sayanların vay haline! (Mürselat 40) O gün, (hakikatleri) yalan sayanların vay haline! (Mürselat 45) O gün, (hakikatleri) yalan sayanların vay haline! (Mürselat 47) O gün, (hakikatleri) yalan sayanların vay haline! (Mürselat 49). Ki onlar, ceza gününü yalan sayarlar. (Mutaffifin 11).

Yalana Kulak Vermek

“Yalana kulak ver-” ibaresi bir suredeki 2 ayette toplam 2 kez geçmektedir. Bu ibareler, “Onlar durmadan yalana kulak verirler ve sana gelmeyen (bazı) kimselere kulak verirler; kelimeleri yerlerinden kaydırıp değiştirirler (Maide 41). Hep yalana kulak verir (Maide 42).” şeklindedir.

Yalancılıkla Suçlamak

“Yalancılıkla suçla-” ibaresi bir suredeki 8 ayette toplam 8 kez geçmektedir. Bu ibareler, “Musa şöyle dedi: Rabbim! Doğrusu, beni yalancılıkla suçlamalarından korkuyorum. (Şura 12) Nuh kavmi de peygamberleri yalancılıkla suçladılar. (Şura 105) Nuh: Rabbim! dedi, kavmim beni yalancılıkla suçladı. (Şura 117) Ad (kavmi) de peygamberleri yalancılıkla suçladı. (Şura 123) onu yalancılıkla suçladılar; biz de kendilerini helak ettik. (Şura 139) Semûd (kavmi) de peygamberleri yalancılıkla suçladı. (Şura 141)

Lût kavmi de peygamberleri yalancılıkla suçladı. (Şura 160) Eyke halkı da peygamberleri yalancılıkla suçladı. (Şura 176).” biçimindedir.

Yalan Yere

“Yalan yere” ibaresi 5 ayrı suredeki 5 ayette toplam 5 kez geçmektedir. Bu ibarel, “Müşrikler, sana vahyettiğimizden başka bir şeyi yalan yere bize isnat etmen için seni, nerdeyse, sana vahyettiğimizden saptıracaklar (İsra 73). Yalan yere şahitlik etmezler, (Furkan 72). Yalan yere Allah'a iftira etmektedirler (Maide 103). "Acaba o, yalan yere Allah'a iftira mı etmiştir? Yoksa onda delilik mi var?" (dediler). (Sebe 8). Bilerek yalan yere yemin ediyorlar. (Mücadele 14).” şeklindedir.

Yalandır

“Yalandır” ibaresi 4 ayrı suredeki 4 ayette toplam 4 kez geçmektedir. Bunlar, “Bu (Kur'an), olsa olsa onun (Muhammed'in) uydurduğu bir yalandır. (Furkan 4). Üstelik (ona) "yalandır" derler; (Şura 6). "Bu eski bir yalandır" diyecekler. (Ahkaf 11). Yalandır deyip durduğunuz cehennem azabını tadın! denir. (Secde 19).” biçiminde yer almaktadır.

“Yalan” Geçen Diğer İfadeler

“Yalan söz” ibaresi bir suredeki bir ayette toplam bir kez geçmektedir. “Yalanın örneği” ibaresi bir suredeki bir ayette toplam bir kez geçmektedir. “Yalan işit-” ibaresi bir suredeki bir ayette toplam bir kez geçmektedir. Bu ibareler, “Yalan sözden sakının. (Hac 30). En güzel sonucun kendilerinin olduğunu anlatan dilleri de yalanın örneğini veriyor. (Nahl 62). Onlar orada ne boş bir lakırdı ne de yalan işitirler. (Nebe 35).” şeklinde görülmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İncelediğimiz Kur'an mealinde, “de-“ ile “söyle-“ fiilleri aynı fonksiyonun icrasını ifade için kullanılmaktadır. Bu durumda “de ki” (299 kez) ve “söyle-“ (92 kez) ibareleri toplam 391 kez kullanılmıştır. İkinci en sık kullanılan “yalan”a yaklaşık yüz kez daha fazla kullanım farkı atan bu

ibarelerin durumu ilgi çekicidir. Kur'an'ın tamamındaki “de-“ ve “söyle-“ ibareleri dikkate alındığında, Allah'ın insanların konuşma becerisini diğer iletişim davranışlarından daha çok önemseydiği anlaşılmaktadır.

Sıra No:	Kelime/İbare	Sure Sayısı	Ayet Sayısı	Geçiş Âdeti
1.	Doğru söz	11	12	13
2.	Doğru söyle-	18	28	28
3.	Diğer “söz ve “ söyle-“li ifadeler	13	13	13
4.	İftira	13	26	28
5.	Yalan	76	278	290

Tablo 1. Yalan ve Bununla İlgili İbarelerin Durumu

Dil ile ilgili geçiş frekansı en yüksek ikinci ibare “yalan”dır. Tablo: 1’de görüldüğü gibi “Yalan” ibaresinin bu kadar sık tekrarı, şüphesiz ki tesadüf değildir. Allah'ın, kullarına en büyük ikazı bu yönde olduğu için bu davranış çok tekrar edilmiştir. Çünkü dinin amacı ideal insan ve ideal bir toplum düzeni sunmaktır.

Yalan konuşan insan ve yalan üzerine kurulan düzenlerin kalıcı mutluluk sağlaması ve güven telkin etmesi düşünülemez. Allah'a ve ahiret gününe inanmanın en belirgin göstergesi yalandan uzak durmak olmalıdır. Evvel, ahir, zahir ve batını kuşattığı bir âlemde, bize şah damarımızdan daha yakın olan bir iradenin varlığına iman eden bir insanın yalan söylemesi, doğruları inkâr etmesi ve yalan yere şahitlik etmesi beklenmez. Ya da yalan söyleyenin imanından şüphe etmek gerekebilir. Ağzımızdan bir çırpıda çıkabilecek bir ifadenin bu kadar hayatî bir sonuç doğuracağı gerçeğinden hareketle Tanrımız, Yüce kitabında “yalan” ibaresine bu kadar çok önem veriyor, diyebiliriz.

Dört dil becerisini temel aldığımızda ise yine ilk iki sırayı “de ki” ve “yalan” alırken, bu kez üçüncü sırayı “söz” ibaresinin aldığı görülmektedir.

Bu ibareyi sırasıyla öğüt, söyle-, tevbe, yalvar-, selam, doğru söyle- ve iftira izlemektedir. Diğer ibareler bu on kelimedenden sora sıralanmaktadır. En sık kullanılan bu on ibareye baktığımızda, hemen hepsi konuşma becerisiyle ilgilidir. Bu durumda “Kuran-ı kerim, konuşma becerimizi diğer dil becerilerinden daha çok önemsiyor” diyebiliriz.

Konuşma becerisi ile ilgili ilk üç sıranın sıklık bakımından birincisi “de ki”, ikincisi “yalan” ve üçüncüsü de “söz”dür. “De ki” ibaresinde muhatap genellikle Hz. Muhammet’tir. İnsanları hak dine nasıl çağıracağı, sorulan sorulara nasıl cevap vereceği, problemleri nasıl çözeceğine dair yol gösteren Allah, elçisine çok sık hitap ediyor. Onun en büyük mücadelesinin “yalan” ile olması gerektiğini, ikinci en çok sıklıkta geçmesi nedeniyle tahmin edebiliriz.

Yalanla mücadele o devrin koşullarında ancak söz ile yapılabilmekte iken günümüzde yazı, çizgi, resim, fotoğraf vb. diğer iletişim araçlarıyla da gerçekleştirilebilmektedir. “Yalan”dan sonra “söz” sıklığı devrin koşullarının bir gereği olarak görülebileceği gibi hemen her devrin geniş insan topluluklarında yalanla mücadeledeki sözün gücüne inanmanın zorunlu bir sebebi olarak da bu durumu görmek mümkündür.

En çok surede geçen ilk beş ibareye baktığımızda (Tablo: 2), sırasıyla yalan, kitap, kâfir, de ki, söz, işit-, öğüt, söyle-, doğru ve yalvar- ibarelerini görüyoruz. Bu ifadelerin geçiş sıklığı bakımından 2. ve 3. sırasında yer alan “kitap” ve “kâfir” dışındakilerin tamamı konuşma becerisiyle ilgilidir.

Sıra No:	Kelime/ ibareler	Sure Sayısı	Ayet Sayısı	Geçiş Âdeti
1.	Yalan	76	278	290
2.	Kitap	58	157	192
3.	Kâfir	57	214	232
4.	De ki	54	279	299
5.	Söz	52	121	132

Tablo 2. En Çok Surede Geçen İlk Beş İbare

“Yalan” ibaresi 76 farklı surede geçmekte, bunu en yakın sıklıkta takip eden ibareler “kitap” (85 surede) ve “kâfir” (57 surede) olduğu görülmektedir. Ayetlerin baştan sona kadar nazili sürecinde “yalan” her fırsatta vurgulanmış, yalanın zararları anlatılarak insanların bu hastalıklardan uzak durmaları öğütlenmiştir.

“Kitap” ibaresine sürekli yer verilerek Kur’an ve diğer kitaplara sürekli atıflar yapılmasının, insanların okumaya önem vermesi ve dini temel kaynağından öğrenmesini sağlamak maksadıyla olduğu düşünülmektedir. Dilin “dinlemek” yerine “kitap”, yani “okumak” işlevinin öne çıkarılmasının; duyduklarımızı unutmamız, okuduklarımızı hatırlamamız nedeniyle olabileceği değerlendirilmektedir.

En çok ayette geçen ilk beş ibare (Tablo: 3) verilmiştir. Bu ibareler sırasıyla şöyledir:

De ki, yalan, kâfir, kitap, söz. “De ki” 279 ayette geçmektedir. “Yalan” 278, “kâfir” 214 ayette tekrar edilmektedir. En çok surede geçiş yönünden ilk üç ibare ayetlerdeki geçiş frekansı açısından mukayese edildiğinde, “yalan”ın yerini “de ki” aldığı, “yalan”ın ikinci sıraya düştüğü “kâfir”in ise 3. sıradaki yerini koruduğu görülmektedir.

Sıra No:	Kelime/ ibareler	Sure Sayısı	Ayet Sayısı	Geçiş Âdeti
1.	De ki	54	279	299
2.	Yalan	76	278	290
3.	Kâfir	57	214	232
4.	Kitap	58	157	192
5.	Söz	52	121	132

Tablo 3. En Çok Ayette Geçen İlk Beş İbare

En çok surede (76 sure) ve 278 ayette geçen “yalan” ibaresinin durumu incelendiğinde (Tablo: 4), en çok surede geçiş durumuna göre ilgili ibareler şu şekilde sıralanmaktadır:

“Yalanla-“ ibaresi 46 ayrı surede ve 140 ayetteki 140 geçiş frekansıyla birinci sıradadır. Bunu sırasıyla; “Yalancı” (30 sure, 44 ayet), “Yalan söyle-“ (17 sure, 21 ayet), “Yalan uydur-“ (16 sure, 19 ayet), “Yalan say-“ (13 sure, 32 ayet), “Yalan yere” (5 sure, 5 ayet), “Yalandır” (4 sure, 4 ayet), “Yalancılıkla suçla-“ (1 sure, 8 ayet), “Yalana Kulak ver-“ (1 sure, 2 ayet) ve diğer ibareler izlemektedir. Bu tabloya göre insanların “yalan” konusunda en çok “yalanla-“ filini işledikleri, bu nedenle “yalancı” konumuna düştükleri kanısına varılmıştır. “Yalan söyle-“ filinin üçüncü derecede bir sıklıkta işlendiği, “yalan uydur-“ filinin de bunu takip ettiği; “yalan say-“ ve “yalan yere” yemin etme vb. davranışların dikkat çekici olduğu değerlendirilmektedir.

Sıra No:	Yalan ibaresi	Sure Sayısı	Ayet Sayısı	Geçiş Âdeti
1.	Yalan söyle-	17	21	21
2.	Yalanla-	46	140	140
3.	Yalancı	30	44	44
4.	Yalan uydur-	16	19	21
5.	Yalan say-	13	32	32
6.	Yalana kulak ver-	1	2	2
7.	Yalancılıkla suçla-	1	8	8
8.	Yalan yere	5	5	5
9.	Yalandır	4	4	4
10.	Diğer ibareler	3	3	13
	Toplam	76 farklı	278	290

Tablo 4. Yalan İbaresinin Geçiş Frekansı

Yukarıda sıralanan yalan ile ilgili davranışların, insana ve topluma zarar verme derecesine göre ince ayrıntılarla birbirlerinden ayrıldıkları ve önem derecelerine göre bir sıklıkla Kur’an’da yer aldıkları tespit edilmiştir.

Bilindiği üzere “yalan”, toplumsal bir sorun olarak asırlar boyu insanlığın en büyük problemi olarak varlığını sürdürmekte, bu nedenle de “Bütün kötülüklerin anası” sayılmaktadır. İnsanlığa barış ve huzur vadeden Kur’an ve İslam dini yalanı kesinlikle yasaklamıştır. Ancak son zamanlarda “beyaz yalan”, “pembe yalan” vb. ibarelerle yalan masum hale getirilmektedir. Oysaki insanların en büyük zaaflarından ve zararlı sığınaklarından biri olan yalan söyleme suçu; yasalarda en ağır cezalarla karşılık bulmalı, dürüst ve güvenilir bireylerden oluşan toplum düzeni bu sayede sağlanmalıdır.

Yalan ibaresinin surelere dağılımına baktığımızda ilk üç sırayı paylaşan ibarelerin diğerlerine göre çok fazla miktarda tekrar edildikleri görülmektedir. 9 farklı surede toplam 165 tekrar sayısı ile birinci ibare “de ki” dir. Bunu 14 farklı surede toplam 154 kez tekrarla “yalan (Tablo: 5), 6 farklı surede 123 tekrarla “kitap” ibareleri izlemektedir. Dördüncü yoğunluk “kâfir” (7 surede 115 kez), beşincisi de “söz” (5 surede 44 kez) ibarelerinde görülmektedir. Bu duruma göre, “de ki” Enam’da (42 kez), “yalan” Rahman’da (31 kez) ve “kitap” Bakara’da (33 kez) yoğun olarak geçmektedir. Bu üç ibarenin surelere dağılımı yoğunluk bakımından incelendiğinde, “yalan”ın 14 , “de ki”nin 9 ve “kitap”ın 6 surede dikkat çekici bir yoğunlukta yer aldığı görülmektedir. Yoğun tekrarlanan bu üç ibarenin en yaygın kullanılanı “yalan”dır. Bu tablodan da Tanrı’nın “yalan”a ne kadar çok önem verdiği anlaşılmaktadır.

İbare	Ayet Adı	Geçiş Sayısı	Toplam
Yalan	Ali İmran	6	154
	Maide	6	
	Enam	21	
	Araf	14	
	Nahl	7	
	Yunus	13	
	Hac	8	
	Mü'minun	7	
	Furkan	7	
	Şura	12	
	Rahman	31	
	Ankebut	7	
	Zümer	6	
	Kamer	9	

Tablo 5. Yalan İbaresinin Surelere Dağılımı

Biz bu çalışmada somut ibareler üzerinden matematiksel bir değerlendirme yaptığımız için çıkardığımız sonuçları başka meal, tefsir ve hadisler ile mukayese etmeye ihtiyaç duymadık. Cümle ve ibarelerin anlam derinlikleri üzerinden yapılacak değerlendirmelerde şüphesiz ki ayetlerin nazil oluş zamanı, kelimelerin o dönemdeki anlamları ile İslam Dininin bu kelimelere yüklediği yeni anlamları vb. dikkate alınmalıdır.

Kelimelerin Kur'an'da geçiş frekanslarına, o kelimelerin taşıdığı anlamlar ile ilettiği mesajlara Kur'an metninde verilen önemin göstergesi olarak bakmak, bu duruma göre yorumlar yapmak; ilahî mesajı doğru anlamak için önemli bir yöntem olarak değerlendirilmektedir. Orijinal metindeki kelime geçiş frekansları Arapçanın gramer hususiyetleri de dikkate alınarak değerlendirildiğinde de sonuç itibariyle Türkçe meal ile paralellik göstereceği düşünülmektedir.

Arapça metin Türkçeye aktarılırken, cümlelerin yapısından çok anlam özellikleri dikkate alınarak Arapça kelimelerin terim, deyim, mecaz vb. anlamları bir süzgeçten geçirilmekte, ayetlerin mealen en doğru biçimleri Türkçe ifade edilmektedir. Her Türkçe mealde ufak tefek farklılıklar bulunmasının en önemli nedeni olarak, meal yazarlarının Arap dilinin gramer hususiyetleri ile Türkçenin dil bilgisi özelliklerine aşinalıklarındaki derece farklılıkları görülmektedir.

Bütün meal yazarlarının iyi niyetinden ve samimiyetinden şüphe etmeden, ayetlerin Türkçe meallerini Arapça asıllarına sadık kalarak verdiklerini kabul ettiğimizde; hangi mealde yola çıkarsak çikalım benzer sonuca erişileceği muhakkaktır. Bu nedenle Diyanet İşleri Başkanlığının söz konusu mealini esas almakla elde ettiğimiz bu sonuçların benzerinin, diğer mealler üzerinde yapılacak incelemede de elde edileceği değerlendirilmektedir.

Kısaltmalar

AÜİFD: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

Çev.: çeviren

ERUIFD: Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

Hız.: Hazreti

SDÜ: Süleyman Demirel Üniversitesi

ss.: sayfadan sayfaya

TDK: Türk Dil Kurumu

vb.: ve benzeri

Y. : Yayınları

YKY: Yapı Kredi Yayınları

Kaynakça

Akçay, Emrah (2012). Yalan Söyleme Kabiliyeti Ve Hafıza: Cinsiyetler Arası Karşılaştırma, *Selçuk İletişim*, 7, 3.

Altuntaş, Halil ve Şahin, Muzaffer (2011). *Kur'an-ı Kerim Meâli*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 12. Baskı 2011- 06- Y- 0003- 542 ISBN: 978- 975- 19- 3243- 3 Sertifika No:12930, Ankara. https://kuran.diyamet.gov.tr/dosyalar/document/kuran_meal.pdf, erişim tarihi: 02. 04. 2018.

Arslan, Halime ve Evlice, Yunus Emre (1995). Psödologia Fantastika (Duşlemsel Yalan), *Kriz Dergisi* 3 (1-2) 57-60. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/21/70/673.pdf>.

Aydar, Hidayet ve Ulutaş, İsmail (2010). "Dilin Kökeni: Kur'an-ı Kerim Ve Diğer Kutsal Kitaplara Göre Dil Olgusu", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 5/4.

Bok, Sissela (1999). “Yalancılara Yalan Söylemek”, Çeviren: Nurçay Türkoğlu, *Marmara İletişim*, 10/10, 43-52.

Certel, Hüseyin (2008). “Din-İletişim İlişkisi Ve İletişim Engelleri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2/ 21.

Çağlayan, Harun (2014). “Rasyonalizm Bağlamında Dilbilim Ve Din Dili İlişkisi”, *EKEV Akademi Dergisi*, Yıl: 18 Sayı: 58 (Kış 2014), s. 41-58

Diyanet İşleri Başkanlığı, *Kuran-ı Kerim Meali*, <http://www.atib16.at/Kuran-i Kerim.pdf>, Erişim tarihi: 03.04.2018

Dorman, Emre (2016). *Allah'a Öğretilen Din*, İstanbul Yayınevi, İstanbul.

Ersöz, Muhammed (2014). *Kur'an'ın Dil Yapısı Ve Kur'an Kelimelerinin Terimleşmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, (Doktora Tezi), Erzurum.

Ertuğrul, Resul (2004). *Kur'an'a Göre İnsanın Psiko-Sosyal Açısından Değerlendirilmesi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri (Tefsir) Anabilim Dalı (Yüksek Lisans Tezi), Ankara. <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/265/>

Gümrükçüoğlu, Süleyman (2013). “Kur'an'da Allah Ve İnsan Arasındaki İletişim Kodları”, *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science* Volume 6 Issue 4, p. 837-862.

Karaköse, Saadet (2014). “Yalancı Şairin Gözüyle Yalana Bakış: Klasik Edebiyatımızda Yalan”, *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]* 51, 127-169, Erzurum.

Koç, Turan (1998). *Din Dili*, İz Yayıncılık, İstanbul.

Koç, Turan (2001). “Kur'an Dili Açısından Söz Anlam İlişkisi”, *Kur'an ve Dil, Dilbilim ve Hermenotik Sempozyumu*, 17-18 Mayıs 2001, Van.

Milli Eğitim Bakanlığı (1995). *Örnekleriyle Türkçe Sözlük*, MEB Yayınları, Ankara.

Özden, Önder (2018). *Yalan, Yemin Ve Siyaset: “Hakikat-Sonrası” Siyasete İlişkin Bir Soruşturma*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Ve Kamu Yönetimi (Siyaset Bilimi) Anabilim Dalı, (Doktora Tezi), Ankara.

Öztürk Çetindoğan, Müşerref (2015). “Yalan ve Tiyatro”, *Yedi: Sanat, Tasarım Ve Bilim Dergisi*, Sayı 14: 117-124.

Rahman, Fazlur (1996). *Ana Konularıyla Kur’an*. (Çev. A. Açıkgenç), Ankara Okulu yayınları, Ankara.

Sür, Barış (2019). *Hannah Arendt, Siyasette Yalan Bu Kadar Etkili Mi?* Çev. İmge Oranlı, Berfu Şeker, Sel Yayınları, 1. Baskı, Mart 2018, İstanbul, 99 sayfa, ISBN: 978-975-570-920-9, <https://www.selyayincilik.com/kitap/siyasette-yalan-1459> erişim tarihi: 22.05.2019.

Taş, Oğuzhan ve Taş, Tuğba (2018). “Post-Hakikat Çağında Sosyal Medyada Yalan Haber ve Suriyeli Mülteciler Sorunu”, *İletişim* 29, <http://iletisimdergisi.gsu.edu.tr/download/article-file/605971>, erişim tarihi: 22.05.2019.

Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, Ankara.

Ünal, Recep ve Taylan, Ahmet (2017). “Sağlık İletişiminde Yalan Haber-Yanlı Enformasyon Sorunu ve Doğrulama Platformları”, *Atatürk İletişim Dergisi*, Sayı 14 / Sağlık İletişimi Özel Sayı.

Üretmen, Seçil (2008). *Cinsiyet, Yalan Söyleme Ve Çıkar Elde Etmenin Yalana İlişkin Yüklemelere Etkisi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Sosyal Psikoloji) Anabilim Dalı, (Doktora Tezi), Ankara.

Ürkmez, Ahmet (2012). “Kaynak Değeri ve İçerik Tenkidi Açısından ‘Üç Yerde Yalan’ Rivayeti”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 33, 9-34.

Yavuz, Ö. Faruk (2006). *Kur’an’da Sembolik Dil*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara.

Yıldız, Harun ve Develi, Alptekin (2018). “Çalışanların Yalan Söyleme Eğiliminin Bir Öncülü Olarak Örgütsel Dışlanma”, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(ICEESS' 18) 141-148.